

l'ullal 2

tercera època

revista del cpfpa
francesc bosch i morata
xàtiva

editorial

participació de l'escola

Sobre el Centre Públic de Formació de Persones Adultes

Mercedes Párraga
Ma Nieves Roselló
Virtudes Tolsa

escola oberta

El desafiament polític d'aprendre de les nostres pràctiques:

Marisa Juan
Victor Valls
Vicent Penalba
Ma Angeles Rodríguez

participació de l'escola

A Orlanda Gandia Castillo

taller de prensa

Coordinació: Paqui Borox i Pep Aparicio

Consell de redacció: Teresa Vila, Florentino Esteller,
Rosa García, Asunción Tormo, Emilia Boluda, María
Rosa Cerdá, Mercedes Ordinaña, Roberto Pardo,
María Mosquera

Persones col·laboradores: Rosa García, Vicent Vila i Rosa López.

Traducció i correcció: Vicent Sanfeliu

Fotografies: Andrés Ginestar

Dibuixos: Vicent Vila i Marisa Juan

Disseny i maquetació: Taller de Premsa

Impressió: Matéu impressors, s.l.

editorial

Més de 25 anys, d'educació popular a Xàtiva, aquest és el lema de tota una campanya de dinamització que iniciem i també el títol d'aquest nou número de la revista. Es diu prompte, però hi ha molt fet i, molt més el que ens queda per fer. Tot el fet ha estat gràcies a totes aquelles persones que han passat per l'escola, que encara estan i les que no estan. Granet a granet hem anat fent, amb moments bons i roïns però sempre amb molt d'amor, ètica i esperança. Mirem cap al futur amb il·lusió i força i, com sempre, comptant amb totes i tots vosaltres, cantant amb tots i totes que, en definitiva, sou els que doneu significació a l'educació.

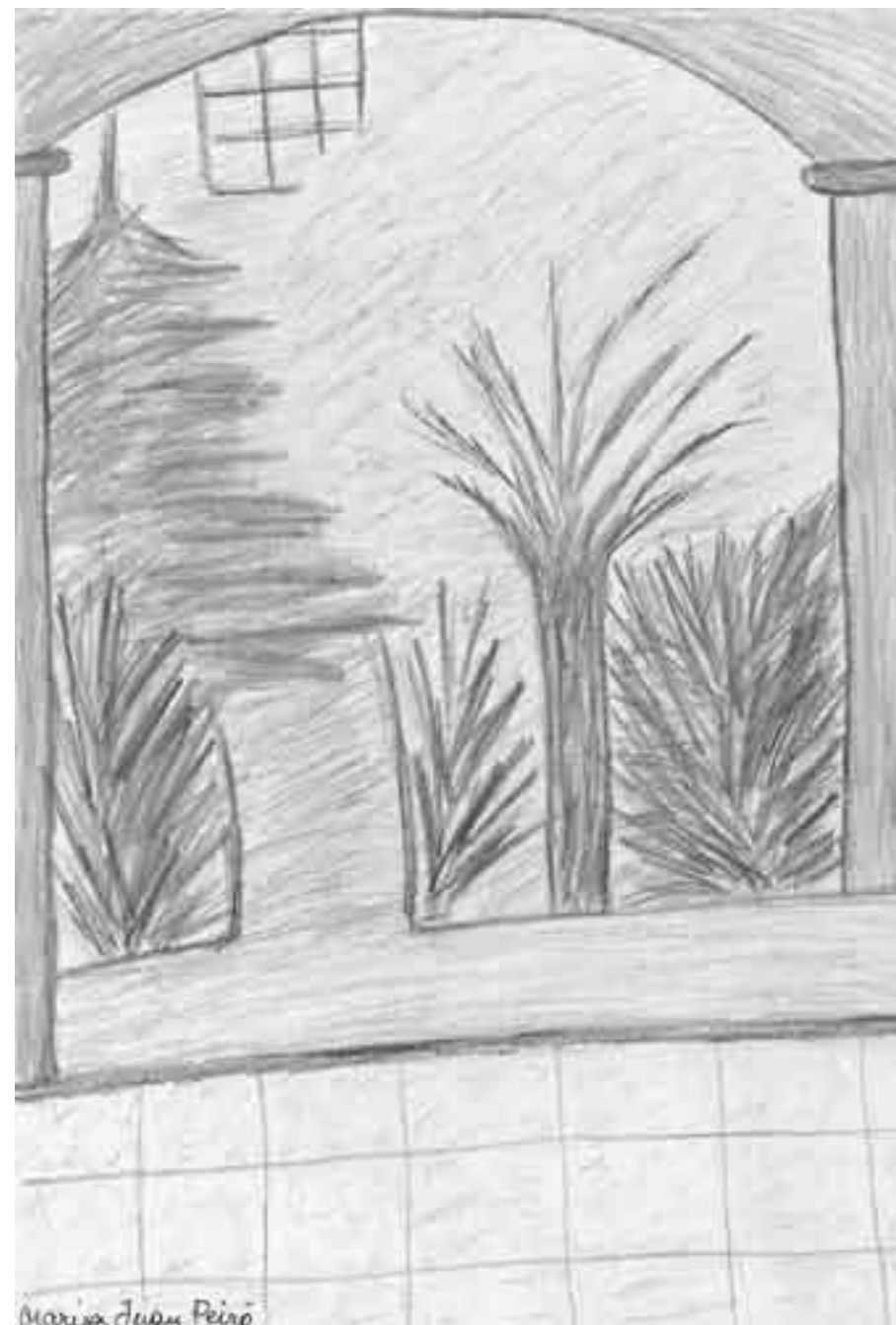
La tasca desenvolupada al llarg dels anys sempre ha tingut una fletxa que ens orientava cap el sentit: educació popular, des dels participants i per als participants, inten-

tant en cada moment fer una formació que done respostes als desigs, interessos i demandes d'aquelles persones que s'acosten a l'escola. Es tracta d'una formació, que com ho indiquen els nostres objectius i la nostres pràctiques, és potenciadora d'un procés de formació/acció permanent al qual poda accedir tota la ciutadania. Totes les accions realitzades, a la fi, ho són per a possibilitar una via social i individual, de caràcter sociocultural, emancipadora,... de creixement, alliberament,... de les persones joves i adultes. Per tant no sols es tracta de *traure* un títol i ja està, sinó que hem d'anar més enllà, vosaltres i nosaltres, creant i produint espais de conversa, de debat,... al voltant de tots aquells fets que ens afecten com a ciutadans i ciutadanes, integrant així el procés d'ensenyament-aprenentatge dins d'un marc global de lectura i escriptura, d'anàlisi de la realitat, de cara a encetar la seua transformació real, si així ho decidim. Mes de 25 anys, d'educació popular, a Xàtiva.

Sobre el Centre Públic de Formació de Persones Adultes

La idea d'aquesta entrevista, d'aquest diàleg, és saber els sentiments, els coneixements,... que tenies abans i després de participar en diferents processos d'aprenentatge en l'escola de persones adultes Bosch i Morata de Xàtiva.

1. Quines diferències més significatives podries assenyalar entre l'educació que vas tindre en el passat i la que en la FPA vas tindre?
2. Consideres que han hagut canvis en l'educació i que aquests canvis varen produir un fenomen de transformació de tu mateix i en certa manera del teu entorn? Raona la resposta.
3. L'escola de persones adultes Francesc Bosch i Morata ja fa temps que està treballant en el context territorial de la ciutat de Xàtiva i la seua comarca, penses que aquestes actuacions han estat positives; que s'ha millorat la situació de les persones joves i adultes que han participat en els seus processos d'aprenentatge?
4. Com valoraries les actuacions de les persones adultes educadores i educands que han fet possible els processos educatius i formatius al CFPA Bosch i Morata de Xàtiva? Raona la teua resposta.
5. Els valors com ara la cooperació i la solidaritat, la participació i l'autonomia, la responsabilitat i el compromís, el funcionament democràtic i el compromís amb la ciutadania,... que han guiat les pràctiques del centre educatiu Francesc Bosch i Morata, han estat i són fonamentals per a l'existència, la bona organització dels ensenyaments i la consideració del professorat, de les persones adultes participants del centre? Raona la teua resposta.

Mercedes Párraga

Primera

La principal diferència i la que va marcar tot el procés formatiu, va ser la participació. Abans l'educació que rebíem a l'escola venia amb tots els continguts determinats per les enciclopèdies, que tots recordem. Avui en dia en el CFPA Francesc Bosch i Morata es treballa amb un mètode participatiu, on els alumnes aporten les seves propostes per a confeccionar els itineraris formatius.

Segona

Aquesta pregunta està parcialment contestada en l'anterior. L'educació i l'aprenentatge sempre produeixen canvis en les persones. Quan jo decidí anar a l'escola, tenia una ferma voluntat de canviar i poder millorar el meu entorn. Els canvis que vaig experimentar amb l'educació em van ensenyar a no ser un agent passiu i a ser més conscient de la necessitat de participar activament en el meu projecte vital.

Tercera

Per millorar la situació de les persones, ja siguin joves o adultes, és necessari que aquestes tinguin una veritable voluntat de canviar, però també cal que disposen d'un centre adequat, perquè es done aquest canvi. En el CFPA tenen la informació i l'educació que demanen, ja que sempre adequa la formació a les necessitats de les PA participants.

Quarta

Davant la gran diversitat de persones que participem, tant educadors com educands, les actuacions són variades i complexes, però el saber cohesionar totes les propostes i donar-los una estructura formativa, recollint les experiències i coneixements de les PA participants, és la manera més enriquidora que conec.

Quinta

Tots aquests valors han sigut el fonament sobre el qual s'ha desenvolupat tot el procés formatiu del centre:

- Participant i donant participació en els continguts (participació democràtica).
- Formant grups de treball (cooperació i solidaritat).
- Formant grups d'aprenentatge (participació i autonomia).

També la responsabilitat i el compromís per a aconseguir tots els objectius fins al final del procés educatiu i formatiu, que desitjaria tinguera una llarga continuïtat.

Mª Nieves Roselló

Primera

Abans t'imposaven uns coneixements determinats i avui el tema d'educació és més obert, democràtic i potencia la col·laboració entre mestre i alumne.

Segunda

Sí, que han hagut canvis. El sistema anterior m'obligà a avorrir l'estudi i ara, amb el pas del temps, en aquest sistema educatiu m'agrada i m'il·lusiona el fet d'estudiar i aprendre coses noves.

Tercera

Pense que sí, ja que el professorat és molt atent professionalment i es desvia pels alumnes

Quarta

Molt positiva, fan una tasca d'educadors i d'ajuda social per la gent necessitada.

Quinta

Sí, aquests valors han estat presents habitualment a causa de la major proximitat entre professor i alumnes, i oblidant-se un poc de la figura, moltes vegades, autoritària i distant dels mestres en el passat.

Virtudes Tolsa

Primera

L'etapa escolar dels primers aprenentatges que vaig tindre, correspon als anys seixanta, una etapa marcada per una disciplina patriòtica i sobretot cristiana.

A l'escola teníem cadascú uns llibres que marcaven en tot moment les coses que hauríem d'aprendre, això i res més. No hi havia lloc per a preguntes, aclariments, iniciatives pròpies o interès per altres coses no escrites als llibres.

Dedicàvem bona part de la setmana a resar, celebrar totes les festes religioses, fer labors,...

A més, es tractava d'una escola rural on la figura del mestre tant en l'escola com en el poble era d'una superioritat major equiparada a la del metge, l'alcalde i el rector.

Tot açò és completament diferent al tipus d'escola que vaig trobar en arribar al centre d'adults. Allí no teníem uns llibres que ens dictaven en tot moment el que hauríem d'aprendre, érem nosaltres els que triàvem què aprendre i com fer-ho. Els mestres ens tractaven com a iguals i ens orientaven en tot moment en l'aprenentatge. A més hi havia moltes més activitats complementàries, tallers, grups de discussió,... un món d'alternatives per a gaudir i triar allò que més interessava a cadascú i ens podia ajudar tan com a persona i com a alumne.

Cal destacar també una cosa molt important per a nosaltres. Vàrem poder aprendre i sobretot expressar-se en la nostra llengua, fins ara vedada per l'ensenyança que havíem rebuda.

Vam poder rescatar molts valors perduts, tant en les persones com en la societat, i per damunt de tot superar el sentiment d'incapacitat i valorar-nos per tot allò que ara sabem.

Segona

És evident que han hagut nombrosos canvis relacionats tant en les matèries d'aprenentatge com en la metodologia usada. Tot açò ens ha ajudat a poder desenvolupar-nos millor, a perdre la por i guanyar confiança en nosaltres mateix i en el nostre voltant. A saber que som capaços de fer

tasques fins ara impensables i arribar molt més lluny del que mai haguérem imaginat.

Tercera

Sols cal una resposta positiva a aquesta pregunta. L'escola d'adults porta molts anys treballant per arribar a tota aquella gent que busca respostes per desenvolupar les seues inquietuds i iniciatives. Al centre ens han proporcionat la possibilitat d'adquirir una educació que per a moltes persones marca el punt d'inici per accedir a nivells formatius superiors i, perquè no, arribar fins i tot a la universitat i, sobretot, participar activament en projectes, reivindicacions, ... que ens ajuden a poder canviar aquells sectors de la societat que no ens permeten desenvolupar-nos com a persones.

Quarta

Al centre sempre ha existit una relació d'aprenentatge. Els alumnes hem adquirit una confiança en nosaltres mateix per a afrontar nombroses dificultats gràcies a la confiança que també els mestres han dipositat en nosaltres. Hem après conjuntament. Nosaltres d'ells i ells de nosaltres. La nostra manera de treballar feia que sempre es buscara una relació de "tu a tu", existia un treball en equip on sempre s'intentava escoltar la veu de tots i fomentar la participació activa i crítica.

Quinta

Al llarg de tota la nostra participació al centre han estat presents tots aquests valors esmentats. Sense ells, ens haguérem trobat com a l'escola de la nostra infància, on no hi havia lloc per a la participació i molt menys per desenvolupar la nostra pròpia autonomia.

Gràcies al funcionament democràtic d'aquesta nova ensenyança, on es dona resposta a les demandes personals i socials dels alumnes, hem pogut ser més responsables, prendre consciència de la necessitat de ser solidaris, ser més dignes, treballar amb una organització establerta entre tots, educadors i educands, i sobretot pensar que treballem amb reciprocitat, rebent i donant.

El desafiament polític d'aprendre de les nostres pràctiques

Marisa Juan

Comença el text, Oscar Jara, dient: “aprendre de les nostres pràctiques és un desig sempre valorat positivament, encara que moltes vegades no realitzat.

L'activisme, la diversitat de tasques que realitzem en el camp de l'educació popular, allò ambiciós dels nostres objectius i el lliurament tan intens als nostres ideals, moltes vegades atempten contra aquest bon propòsit, que en realitat és fonamental i, fins i tot, pot ser decisiu per a l'aconseguint o no dels nostres grans anhels”.

Doncs bé, estic completament d'acord amb ell. En la meua opinió vaig a limitar-me a fer una exposició del tema a nivell personal, ja que la vida és la millor escola que podem trobar i la que més ens ensenya.

Hem avançat molt en pocs anys i continuem avançant a passos de gegant, vivim en un activisme constant, tenim pràcticament de tot i tot al nostre abast, sols hem de veure com vivien el nostres avis i com vivim nosaltres, i açò no fa tant de temps. Este activisme ens té tan ocupats en activitats, moltes vegades inacabades, que no ens deixa temps per a la reflexió o per a pensar, o no volem pensar per no trobar allò que en algun moment ens ha fet patir o en situacions que no tenim ganes de recordar. Esta situació acaba produint disfuncions a nivell personal, social i polític, insatisfacció, estrès, ansietat i una llista de més estats d'ànim que no són beneficiosos ni per al cos ni per a l'ànima.

Opine que per a poder millorar la nostra vida i tot el que ens envolta, un dels primers passos que hem de donar és el de fer una SISTEMATITZACIÓ de la nostra vida, és a dir, fer un seguiment de tot el que ens ha passat, el que ens ha produït plaer, el que ens ha produït tristesa, les coses bones, les roïns, el que ens agrada, el que no ens agrada, sé que moltes vegades no volem reviure moments del passat, sobretot els moments que no han segut bons, pero precisament d'eixos podem aprendre, és fonamental que siguem objectius, que estos moments els veiem com si fóra una pel·lícula que anirem analitzant i buscant la resposta a totes les preguntes que

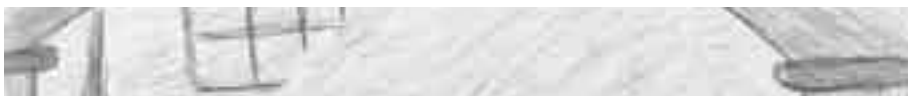

anem fent-nos i no sols pensant en el que ens han fet, sinó que hem fet nosaltres mal o que hem deixat de fer, les circumstàncies que han envoltat cada situació, i poc a poc traure conclusions de manera objectiva que faran que tinguem una altra visió de l'experiència viscuda i que ens ajudaran a aprendre'n d'elles i millorar en el futur i millorar també a nivell personal, així com a conèixer la nostra manera de ser, les limitacions que tenim, que fer per a millorar allò que no ens agrada o que d'alguna manera creiem que podem fer que siga millor.

Donat este pas, podem continuar sistematitzant tot el que ens envolta, hi hauran situacions que no podrem canviar, per exemple a nivell laboral, perquè tenim unes normes que hem d'acomplir, ja que en el que a nosaltres respecta i sense infringir les normes podem trobar la manera de millorar en el nostre treball.

M'agradaria concloure sent optimista de cara al futur, pensant que no acabarem envoltats d'un activisme constant i que dedicarem més temps a la reflexió per a millorar el món o, el que és el mateix, a sistematitzar. Acabe este comentari amb un paràgraf que vaig escriure abans de matricular-me en l'E. P.A., un dia qualsevol que vaig fer un repàs de les experiències viscudes.

“La vida es un evolucionar constante buscando el bienestar interior, que es el pilar que sostendrá nuestra existencia y que hará que todo lo que nos rodea se contagie de ese bienestar y alegría, porque, si nos paramos a pensar, a veces la cosa más insignificante hace que nos sintamos llenos por dentro”.

Víctor Valls

“Partir de sí”

La SISTEMACIÓN, diversidad de tareas que realizamos en el campo de la educación popular, como fuente de aprendizaje desde nuestra práctica, nos conduce a:

- Evaluar nuestra experiencia como...
- El seguimiento de la acción a través de la ordenación de nuestra información y realizar una...

- Interpretación crítica de una sistematización en determinado campo de nuestra experiencia...
- Experiencia de mi sistema de aprendizaje, partiendo de mis recuerdos:

Infancia

- LOCALIZACIÓN: Pueblo menor de 100 habitantes. Colegio mixto de edades comprendidas entre los 3 y los 14 años, simbolizado por la bandera nacional en la parte superior del edificio, y la casa abadía en el inferior. El aprendizaje a través de un solo libro “ENCICLOPEDIA”, cuya misión consistía en:
- Memorizar para entender
- El castigo por no entender. “*La letra con sangre entra*”

APRECIACIÓN CRÍTICA: **Disciplina dictatorial:** uniformidad ante una bandera con el canto del himno nacional. **Disciplina religiosa:** Ángelus, rezos, días de mayo, etc... incluidas en las redacciones literarias escolares.

Adolescencia

SEGUNDA ENSEÑANZA

- LOCALIZACIÓN: Instituto de ciudad, distribuido por aulas normalmente no mixtas. Característica apreciativa: separación del alumnado por aulas. Los de ambiente rural en unas y los de ciudad en otras, sobretudo en los primeros ciclos. Amplitud de temarios, y distribución del profesorado. Disciplina y uniformidad. Observación, aunque el ambiente continua siendo nacional y católico, se aprecia una separación; *La Religión, la formación del Espíritu Nacional y la evolución del hombre –naturales–*.

APRECIACIÓN CRÍTICA: En el momento de hacer política, plasmar una idea, con intención de cambio de nuestro aprendizaje desde nuestra práctica, se crea un desafío de choque, pasas a adquirir otra capacidad, otro poder.

DOS TIPOS DE RELACIONES:

RELACIONES RELIGIOSAS, ambiente rural.

RELACIONES LAICAS, ambiente estudiantil.

No existe una ruptura crucial de las relaciones. Ni la edad ni el ambiente social lo permiten.

Madurez

ENSEÑANZA POPULAR INDEFINIDA

LOCALIZACIÓN: Escuela de adultos, variabilidad en formas educativas: enseñanza pública y “concertada”, talleres de la asociación. Relación alumno-educador. Variabilidad en la asociación con referencia a las relaciones profesor-alumno, alumnos A/, alumnos B/ alumnos con apoyo de profesores.

APRECIACIÓN CRÍTICA: Función institucional, desde el Taller de Participación socio-cultural, se desarrolla una tarea de educación popular permanente y autónoma dentro de una educación pública y jerarquizada.

...Las experiencias a sistematizar son o tienen que partir de:

Subjetivas/ Objetivas Positivas/ Negativas Naturales/ Artificiales.

Vicent Penalba

La sistematización es la técnica educativa y personal por la cual intentamos extraer de los actos educativos de nuestra vida y experiencias las ideas, los datos, conocimientos, sentimientos y ambiciones que, como elementos propios y como elementos que compartimos y convenimos con los demás, nos ayudará a formar y adquirir los criterios de valoración e importancia de dichos actos.

El sistematizar comporta en sí mismo una serie de análisis, de las diferentes “visiones” y “comportamientos” entre el “yo” personal y los “otros”, que como elementos sujetos a una misma o a diferentes creencias, escala de valores, o informaciones, que posean o poseemos y verdades más o menos absolutas que creemos como tal.

En el ámbito de la sistematización, como herramienta mayormente educativa, tendremos que partir de la suposición de que un mismo color

puede tener distintas tonalidades según la persona o grupo de personas que lo cualifiquen, y que en el intercambio de conocimientos mutuos, creencias y ciencias, podamos reflexionar, analizar y formular teorías que intenten acercar y enriquecer los distintos aspectos y saberes del ser humano, como persona propia, y como grupo de acción y trabajo en equipo.

Una vez enunciados estos propósitos, como tales, llevarlos a la práctica en un plano educativo y de trasfondo social conllevará el tener que luchar y derribar un sinnúmero de prejuicios sociales y morales que no todo el mundo está dispuesto a consentir, y a que amparándonos en modalidades educativas, más o menos institucionales y previamente programadas de antemano, delimitan los caminos a seguir y los campos por los que tiende a discurrir el saber, la ciencia y el monopolio de la inteligencia.

Es sabido que las normas no cambian ni los corazones, ni los pensamientos, y menos si son “represivos” del saber y del sentir humano, sólo la educación, el análisis objetivo y la solidaridad pueden hacerlo.

Mª Ángeles Rodríguez

- Les persones funcionen per la transmissió i la capacitat d'aprendre.
- Les experiències adquirides diàries, tan negatives com positives, més prompte o més tard les portem a qualsevol vivència, professió, estudis.
- Prendre opcions davant de modalitats diverses entra la intuïció per l'experiència adquirida per portar-la a la pràctica.
- Diàriament fem coses que portades a un altre context resulten de molta ajuda, moltes vegades som inconscients d'això que sabem fer.
- Criteri coherent: portar una línia prou clara en les idees i el fet i sobretot el criteri d'un/a mateix ha d'estar obert cap als altres, sabent escoltar, opinar i acceptar que el criteri en si és individual, per això l'ésser humà ha de ser sociable.
- Elements teòrics: del meu poc o molt saber per a depèn què coses, com per exemple, si sóc capaç de distingir això que està bé o malament o millor dit, això que em fa bé o malament, perquè de la meua

experiència també puc distingir cap als altres la majoria de voltes el que està bé del que està malament. “que sempre faci això correcte, és un altre compte”.

- Aprenentatge de l'experiència: hi ha dues maneres, la remunerada i la que es transmeteix per amor als altres, plaer o passió al seu saber.
- L'aprenentatge remunerat és per necessitat en un 99%. L'aprenentatge de la vida també és per necessitat, però està també obert cap a l'infinit, tant per rebre com per a donar, per a aprendre.

Vicent Vila

Nuestra práctica es la fuente de aprendizaje más importante y son la evaluación, el seguimiento de la acción, la sistematización de las experiencias, siendo ésta última una de las más importantes.

De las experiencias tenemos que aprender de ellas, realizando una interpretación crítica para mejorar nuestra práctica, compartir las experiencias similares para contribuir a un enriquecimiento de la teoría.

Según las condiciones tendremos que tomar una determinación, pensando en el mercado, sobre la marcha, de los actores en forma participativa, y una sistematización en forma de concluir la experiencia. Siempre teniendo claro cuál utilizar y para qué fin la estamos utilizando.

Siempre tendremos que estar abiertos a las críticas, no ser neutrales y aprender de los acontecimientos de los demás, tenemos que involucrarnos en las situaciones que vivimos, una interpretación crítica es la mejor manera de poder aprender de los propios errores y a afrontar una visión de transformación tanto personal como histórica para cambiar; la sistematización es en sí mismo un proceso de educación popular, éste nos ayuda a crecer como a sujetos críticos y creadores, en definitiva nos ayuda a crear otro tipo de poder hecho de la participación y de la lógica, otra manera de gobernar.

En definitiva otra manera de analizar nuestra vida con todo lo que supone, analizándonos a nosotros y analizando nuestro alrededor familiar, barrio, comunidad, país, mundo, etc. Todo para crecer como personas y seres humanos.

tensa potser, sobre la clara paraula que tenies
anunciares el destí hui present corcat. el temps
ha passat, molt de temps i ara, trista la memòria
des de la fosca distància ens deixa caure la veu
alada i soliu, entre la sal de l'aigua, cristal·lina font.
sense lunars, fugaç habita al jardí de l'aurora.

ara camines entre milers i milers d'herbes
sembrades i mai recollides, entre l'aire humit
del record aspre i dolorós, amiga ens deixes
sense una mirada de foc, senzilla i cremant,
l'oberta distància que il·lumina afectes i móns.
sense lunars, dansarina habita als ulls de la vida

unes mans clares i matèriques detenen
els dies, fusta amarga i groga rera el naufragi,
camines sense aigua per la vall sagrada
i l'alegria vessa solemne la llibertat enllà
el canyoles, orlanda, i ací l'oracle ja és absent.

sense lunars, lleugera viu a les terres fragmentades
ara camines entre milers i milers de blanques pedres
digna i lliberta, enllà les fronteres, lluna plena.

28 de novembre de 2005

revista del cpfp
francesc bosch i morata
xàtiva

l'ullal 2

tercera època

ANYS
D'EDUCACIÓ
POPULAR
A XÀTIVA